

- NDFI, is. 4 (2007): 24-30. http://npndfi.org.ua/docs/NP_07_04_024_uk.pdf
- Kozoriz, L. O. "Mizhnarodnyi dosvid minimizatsii fiskalnykh ryzykiv v umovakh makroekonomichnykh shokiv" [Fiscal Risks Minimizing under Macroeconomic Shocks: International Experience]. *Ekonomichna nauka*, no. 24 (2020): 72-81.
DOI: 10.32702/2306-6814.2020.24.72
- [Legal Act of Ukraine] (2019). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/351-2019-n#Text>
- "Managing Fiscal Risks. Case studies of Australia, Finland, the Netherlands, New Zealand and the United Kingdom". OECD. 2020. [https://www.oecd.org/officialdocuments/publicdisplaydocumentpdf/?cote=GOV/PGC/SBO\(2020\)7&docLanguage=En](https://www.oecd.org/officialdocuments/publicdisplaydocumentpdf/?cote=GOV/PGC/SBO(2020)7&docLanguage=En)
- Mechler, R., Mochizuki, J., and Hochrainer-Stigler, S. "Disaster Risk Management and Fiscal Policy: Narratives, Tools, and Evidence Associated with Assessing Fiscal Risk and Building Resilience". *Policy Research Working Papers*, April (2016).
DOI: <https://doi.org/10.1596/1813-9450-7635>
- Mourre, G., and Reut, A. "Non-tax revenue in the European Union: A source of fiscal risk. 2019". <https://link.springer.com/article/10.1007/s10797-018-9498-z>
- "OECD Best Practices for Managing Fiscal Risks". OECD, 2020. [https://www.oecd.org/officialdocuments/publicdisplaydocumentpdf/?cote=GOV/PGC/SBO\(2020\)6&docLanguage=En](https://www.oecd.org/officialdocuments/publicdisplaydocumentpdf/?cote=GOV/PGC/SBO(2020)6&docLanguage=En)
- "Pillar III: Fiscal Risk Analysis and Management". Fiscal Affairs Department, IMFund. <https://www.elibrary.imf.org/view/books/069/24788-9781484331859-en/ch04.xml>
- Pazdnikova, N. P., and Shipitsyna, S. Ye. "Stress-testirovaniye v upravlenii byudzhetyimi riskami regiona" [Stress Analysis in Managing the Region's Budget Risks]. *Ekonomika regiona*, no. 3 (2014).
DOI: 10.17059/2014-3-21
- Polackova, H. "Contingent Government Liabilities: A Hidden Risk for Fiscal Stability". *Policy Research Working Paper*, 1989. <https://library.pppknowledge.org/d/4321/download>
- "Recommendation of the council on budgetary governance". Public Governance and Territorial Development Directorate. OECD, 2015. <https://www.oecd.org/gov/budgeting/Recommendation-of-the-Council-on-Budgetary-Governance.pdf>
- Schick, A. "Basics First Is Best Practice". *Public Financial Management Blog*, July 27, 2012. <https://blog-pfm.imf.org/pfmblog/2012/07/basics-first-is-best-practice.html>
- "Vykonannya Derzhavnoho biudzhetu Ukrainy. Derzhavnyi defitsyt. 2021" [Execution of the State Budget of Ukraine. Government Deficit. 2021]. Minfin. <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/gov/2021/>

УДК 336.02
JEL: H20; H29; H30

СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

©2021 НЕЧИПОРЕНКО А. В., ПАНЧЕНКО І. В., МОРОЗ Л. О.

УДК 336.02
JEL: H20; H29; H30

Нечипоренко А. В., Панченко І. В., Мороз Л. О. Стан і перспективи розвитку податкової політики України

Стаття присвячена аналізу стану податкової політики України та визначенню напрямів її вдосконалення в умовах динамічних змін сучасного світу. Розглянуто основні підходи до визначення сутності поняття «податкова політика» й на основі цього зазначено, що податкова політика – це сукупність економіко-правових та організаційних заходів у сфері оподаткування, які застосовуються органами державної влади для встановлення умов оподаткування, що направлені на забезпечення надходжень податків і зборів до централізованих фондів грошових ресурсів держави та досягнення економічного зростання. Розглянуто динаміку доходів зведеного, державного та місцевих бюджетів України за 2018–2020 рр. у розрізі податкових і неподаткових джерел формування та визначено, що саме податковим надходженням належить визначальна роль, адже вони становлять понад 80% дохідної частини бюджетів різних рівнів. Наведено ключові негативні фактори, які визначають низькі конкурентні позиції української податкової політики порівняно з економічно розвиненими країнами світу, а також акцентовано на проблемних питаннях у податковій системі країни. Податкова політика передбачає відповідні інститути, через які вона реалізується та пристосовується до умов реформувань. Основною метою функціонування інституціонального механізму є збалансованість податкової політики країни. У статті визначено, що серед інститутів, які здійснюють реалізацію податкової політики в Україні, виокремлюють Міністерство фінансів України та Державну податкову службу України з її територіальними підрозділами. Обґрунтовано напрями та заходи, які варто вжити для забезпечення розвитку та модернізації податкової політики України.

Ключові слова: податкова політика, інструменти податкового регулювання, податкові надходження, державний бюджет.

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2021-5-348-354>

Табл.: 1. Бібл.: 15.

Нечипоренко Аліна Володимирівна – кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів імені Л. Л. Тарангул, Університет державної фіскальної служби України (вул. Університетська, 31, Ірпінь, 08201, Україна)

E-mail: an.0412@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2494-1465>

Researcher ID: <https://publons.com/researcher/1764397/alina-v-nechyporenko/>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57217314806>

Панченко Ірина Віталіївна – студентка, Університет державної фіскальної служби України (вул. Університетська, 31, Ірпінь, 08201, Україна)

E-mail: irapanchenko2509@gmail.com

Мороз Людмила Олегівна – студентка, Університет державної фіскальної служби України (вул. Університетська, 31, Ірпінь, 08201, Україна)

E-mail: mila.moroz.99@ukr.net

Nechyporenko A. V., Panchenko I. V., Moroz L. O. The Status and the Prospects of Development of Tax Policy of Ukraine

The article is concerned with analyzing the status of tax policy of Ukraine and determining the directions of its improvement in the conditions of dynamic changes of the modern world. The main approaches to defining the essence of the concept of «tax policy» are considered, and on the basis of this it is specified that tax policy is a set of economic, legal and organizational measures in the field of taxation that are used by the State authorities to establish tax conditions aimed at ensuring tax revenues and fees to centralized funds of the State's monetary resources and achieving economic growth. The dynamics of revenues of the consolidated, the State, and the local budgets of Ukraine for 2018–2020 is considered in the context of tax and non-tax sources of formation and it is determined that the tax revenues have a decisive role, because they make up more than 80% of the revenue part of budgets of different levels. The key negative factors that determine the low competitive positions of the Ukrainian tax policy compared to the economically developed countries of the world are provided, the focus is placed on problematic issues in the country's tax system. Tax policy provides for relevant institutions through which it is implemented and adapted to the conditions of reforms. The main purpose of the institutional mechanism is to balance the tax policy of the country. The article defines that among the institutions implementing tax policy in Ukraine, the Ministry of Finance of Ukraine and the State Tax Service of Ukraine with its territorial units ought to be distinguished. The directions and measures that should be taken to ensure the development and modernization of the tax policy of Ukraine are substantiated.

Keywords: tax policy, instruments of tax regulation, tax revenues, the State budget.

Tabl.: 1. **Bibl.:** 15.

Nechyporenko Alina V. – PhD (Economics), Associate Professor of the Department of Finance named after L. L. Tarantul, University of the State Fiscal Service of Ukraine (31 Universytetska Str., Irpin, 08201, Ukraine)

E-mail: an.0412@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2494-1465>

Researcher ID: <https://publons.com/researcher/1764397/alina-v-nechyporenko/>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57217314806>

Panchenko Iryna V. – Student, University of the State Fiscal Service of Ukraine (31 Universytetska Str., Irpin, 08201, Ukraine)

E-mail: irapanchenko2509@gmail.com

Moroz Liudmyla O. – Student, University of the State Fiscal Service of Ukraine (31 Universytetska Str., Irpin, 08201, Ukraine)

E-mail: mila.moroz.99@ukr.net

Економічна трансформація та зміцнення української держави, ствердження власного шляху розвитку в умовах перманентних інтеграційних процесів нерозривно пов'язані з реформуванням і вдосконаленням податкової політики. Нині питання щодо реалізації податкової політики України дуже гостро стоїть у контексті здійснення євроінтеграційних процесів, а також у рамках динаміки економічного фактора, соціальних і політичних особливостей. Важливим чинником, що обумовлює вимоги до сучасної податкової політики, є необхідність прискорення економічного зростання в Україні. Реформація податкової політики має покращити становище нашої держави на міжнародній арені, поліпшити податкову систему, надавши їй стимулюючу роль у системі соціально-економічного розвитку. Тому нині актуалізуються питання, які пов'язані з розвитком і вдосконаленням податкової політики країни, що зумовлено явищами в українській економіці та її спрямуванням на ринкові відносини, де фіскальні інструменти виступають як ефективні методи державного регулювання.

Податкова політика в цілому та окремі аспекти її реалізації були об'єктами наукових досліджень таких учених, як: В. Андрущенко, Ю. Іванов, В. Козлов, А. Кошук, А. Крисоватий, М. Кужелев, І. Майбуров, В. Мельник, Л. Павлова, Л. Першко, Л. Тарангул, О. Третьякова, С. Юрій та ін. Однак у сучасних нестабільних умовах виникає необхідність дослідження та виокремлення пріоритетних напрямів розвитку податкової політики України.

Мета статті – на основі аналізу стану податкової політики України визначити напрями її вдосконалення в умовах динамічних змін сучасного світу.

Податкова політика є важливим інструментом втручання держави в соціально-економічні процеси, які відбуваються в країні. У науковій літературі виокремлюють декілька основних підходів до визначення сутності поняття «податкова політика», а саме: економічний, правовий, державницький, управлінський і комплексний.

Так, прихильники економічного підходу стверджують, що основним завданням податкової політики є забезпечення економічного зростання та гармонізації економічних інтересів держави та платника податків з урахуванням соціально-економічної ситуації в країні [1; 2].

У межах правового підходу С. Юрій, А. Крисоватий і А. Кошук характеризують зазначену категорію як «діяльність держави у сферах запровадження, правового регламентування та організації справляння податків і податкових платежів до централізованих фондів грошових ресурсів держави» [3].

Відповідно до державницького підходу податкова політика – це сукупність дій державних органів управління щодо комплексного вирішення питань, які пов'язані з встановленням та адмініструванням податків, зборів і обов'язкових платежів у рамках коротко- та довгострокових завдань держави.

Четвертий поширений у наукових колах підхід – управлінський. У його межах М. Гомон зазначає, що «податкова політика – це сукупність основних напрямів розвитку, які можуть бути здійснені в межах податкової системи за допомогою різноманітних податкових інструментів і важелів впливу на платників податків» [4, с. 674].

П'ятий підхід умовно можна вважати комплексним, адже він базується на спробах узагальнення здобутків попередніх підходів. Податкова політика розглядається як сукупність економічних, правових, управлінських заходів з адміністрування й акумулювання податків і обов'язкових податкових платежів з метою формування фінансової бази держави для стимулювання її соціально-економічного розвитку.

Отже, на основі викладеного вище можемо підсумувати, що податкова політика – це сукупність економіко-правових та організаційних заходів у сфері оподаткування, які застосовуються органами державної влади для встановлення умов оподаткування, що направлені на забезпечення надходжень податків і зборів до централізованих фондів грошових ресурсів держави та досягнення економічного зростання.

Соціально-економічний розвиток країни залежить від рівня та ефективності державного регулювання економіки, зокрема від створення належних умов для оптимального співіснування державного та приватного секторів, результативність функціонування яких є одним із індикаторів розвитку національної економіки. Основою економічного розвитку країни виступає державний сектор економіки, а тому пріоритети державного управління мають передбачати активізацію виконання ним базових соціально-економічних функцій [5, р. 374].

В умовах нестабільного становища економічної системи України вирішення фінансових питань є значним важелем її стабілізації та стійкого економічного й соціального розвитку як регіонів, так і держави в цілому. У контексті цього податкова політика повинна стати дієвим інструментом регулювання соціально-економічних процесів суспільства та виступити основним важелем впливу на реалізацію сучасних системних економічних реформ в Україні, особливо в умовах європейської інтеграції [6, с. 155].

Варто відмітити, що серед фінансових важелів державної підтримки інвестиційної діяльності особливе місце відводиться податковій політиці країни. Саме за допомогою інструментів податкового регулювання держава може реально забезпечити дієву мотивацію інвесторів і реципієнтів інвестицій, істотно зменшуючи податковий тиск на цю сферу підприємницької діяльності [7, с. 37].

З метою оцінки сучасного стану реалізації податкової політики в Україні проведемо оцінювання її ефективності в контексті наповнення Зведеного, Державного та місцевих бюджетів України за 2018–2020 рр. у розрізі податкових і неподаткових джерел формування (табл. 1).

З даних табл. 1 можемо зробити висновки про те, що у формуванні як державного, так і місцевих, а відповідно й зведеного бюджету країни вирішальне значення мають саме податкові надходження. Найбільшу роль вони відіграють у формуванні місцевих

бюджетів. Так, у 2018 р. податкові надходження становили 232532,88 млн грн і склали 88% усіх надходжень до місцевих бюджетів, а у 2019 р. вони зросли до 270545,80 млн грн, і частка вже становила 90%. У 2020 р. тенденція зростання податкових надходжень до місцевих бюджетів збереглася, і вони становили 285571,5 млн грн з питомою вагою 92%.

Аналогічна ситуація спостерігається й щодо структури державного бюджету, де податкові надходження займають лівову частку, та прослідковується тенденція до їхнього щорічного зростання. Так, у 2018 р. вони на 753815,65 млн грн формували державний бюджет, що становило 82% усіх доходів. Проте у 2019 р. податкові надходження зросли на 45960,40 млн грн, але питома вага скоротилася до 81%, а у 2020 р. вони на 851115,6 млн грн наповнили бюджет з питомою вагою 80%.

У 2018 р. Зведений бюджет України був виконаний за доходами на 1184290,77 млн грн, з яких 83,3%, або 986348,52 млн грн становили саме податкові надходження. У 2019 р. вони зросли на 83973,32 млн грн (83%), а у 2020 р. становили 1 136 687 млн грн, або 82,6% доходів Зведеного бюджету України.

На обсяг податкових надходжень впливають як макроекономічні, так і мікроекономічні чинники. Значний вплив на обсяги податкових надходжень до бюджету має група соціально-економічних факторів, яка визначає потужність податкового потенціалу, насамперед базу оподаткування, що є визначальною для нарахування податкових платежів [9, с. 43].

Слід відмітити, що впродовж 2018–2020 рр. негативний вплив на розвиток вітчизняної економіки та наповнення бюджету мали такі чинники, як: несприятлива цінова кон'юнктура на світових товарних ринках; загострення військового конфлікту на Сході України; низька платоспроможність населення, існуючі структурні дисбаланси в економіці. Ці чинники негативно впливають на результативність діяльності суб'єктів господарювання та на отримання ними прибутків, виплату заробітних плат і сплачені податки в цілому.

Своєю чергою, прийняття збалансованого бюджету та формування через нього довгострокових факторів економічного зростання при одночасному підвищенні ефективності використання бюджетних коштів є стратегічним орієнтиром країни у сфері державних фінансів [10, с. 92].

Підсумовуючи вищезазначене, можна стверджувати, що податкові надходження відіграють вирішальну роль у формуванні як місцевих бюджетів, так і державного бюджету. Це свідчить про практичну реалізацію функції податкової політики в забезпеченні формування фінансових ресурсів, необхідних державі для виконання узятих на себе функцій, адже саме завдяки податковим надходженням формується понад 80% дохідної частини бюджетів різних рівнів.

Доходи Зведеного, Державного та місцевих бюджетів України за 2018–2020 рр., млн грн

Види надходжень	Зведений бюджет			Державний бюджет			Місцеві бюджети		
	2018	2019	2020	2018	2019	2020	2018	2019	2020
Податкові надходження	986348,52	1070321,84	1136687	753815,65	799776,04	851115,6	232532,88	270545,80	285571,5
Неподаткові надходження	192716,62	212858,55	234421,6	164683,13	186750,10	212957,2	28033,48	26108,45	21464,43
Інше	5225,63	864132,07	907830,5	2309,88	616119,65	1296,103	2915,75	248012,43	268375,9
Всього	1184290,77	1289849,17	1376674	920808,66	989619,85	1065369	263482,11	300229,32	311304,8

Джерело: складено на основі [8].

Саме через оподаткування формуються фонди, за рахунок яких держава: фінансує деякі витрати на просте та розширене відтворення в народному господарстві; фінансує соціальні програми пенсійного та соціального забезпечення, освіти, охорони здоров'я та ін.; забезпечує національну оборону та безпеку; утримує законодавчі, виконавчі та судові органи державної влади й управління; надає кредити та безвідплатну допомогу іншим країнам [11, с. 147].

Ключовими негативними факторами, які визначають низькі конкурентні позиції української податкової політики порівняно з економічно розвиненими країнами, є [12]:

- ✦ нестабільність, внутрішня суперечливість і неузгодженість податкового законодавства;
- ✦ високе податкове навантаження на платників податків;
- ✦ нерациональний розподіл податкового тиску між факторами виробництва;
- ✦ низька фіскальна ефективність податкової системи.

Крім того, вищезазначені недоліки привели до таких проблем системного характеру в податковій системі, як [7, с. 42]:

- ✦ податкова заборгованість платників перед бюджетом і державними цільовими фондами;
- ✦ широкомасштабне ухилення від оподаткування;
- ✦ бюджетна заборгованість із відшкодування податку на додану вартість.

Тому наразі актуальним є життя дієвих заходів для подолання зазначених проблем, що, своєю чергою, приведе до успішного досягнення поставленої мети реформування податкової політики держави – формування досконалої системи оподаткування в Україні та досягнення економічного зростання загалом.

Створення нової законодавчої бази у сфері оподаткування повинно віддзеркалювати традиції існуючої податкової системи та відповідати світовим тенденціям розвитку податкових систем [7, с. 43].

Необхідно також відмітити, що податкова політика передбачає відповідні інститути, через які вона реалізується та пристосовується до умов реформувань. Інститут є суб'єктом інституційного механізму. Як зазначає Д. Норт, «... не існує інших рішень, крім використання інституційних механізмів, щоб установити правила гри, і використання організацій – щоб забезпечити дотримання цих правил» [13]. Метою функціонування інституціонального механізму є досягнення збалансованості податкової політики, що підтримується відповідними інституціональними структурами, у результаті чого нова модель такої політики має поєднувати забезпечення довгострокового прийнятого рівня заборгованості з достатнім рівнем гнучкості.

Серед інститутів, які здійснюють реалізацію податкової політики в Україні, варто виокремити Міністерство фінансів України та Державну податкову службу України з її територіальними підрозділами.

Основними пріоритетами Міністерства фінансів України в забезпеченні формування та реалізації податкової політики є: підвищення ефективності, стабільності та прогнозованості податкової системи; підвищення якості та ефективності податкового адміністрування; ефективне акумулювання фінансових ресурсів, які необхідні для виконання державою своїх функцій; забезпечення справедливості та рівності податкової системи, її адаптація до норм Європейського Союзу; розширення бази оподаткування [14, с. 105].

У рамках становлення України як європейської держави, щоб уникнути соціальних і політичних конфліктів та подолати їх негативні наслідки, потенційна участь держави визначається системою встанов-

лених нею правових норм. Таким чином, необхідно розробити нову сучасну стратегію податкової політики України, яка максимально задовольнить усі сторони, знизить невдоволеність громадян податками та зможе пережити будь-які форс-мажори, оскільки податкова політика має стимулювати пріоритетні для держави галузі економіки, мати якнайнижчі ставки для бідних прошарків населення та наповнювати бюджет для витрати на соціальні проекти [15, с. 943].

Державна податкова служба України є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через міністра фінансів. Питання відповідальності та розмежування повноважень органів виконавчої влади та структурних підрозділів податкової служби є одними з тих, які потребують першочергового вирішення. Нині відсутнє чітке визначення центрів відповідальності за кожне ухвалене рішення. Така відповідальність є розмитою між Державною податковою службою України та Міністерством фінансів України. Фактично Державна податкова служба України значно впливає на рішення у сфері формування податкової політики, але де-юре формування податкової політики належить до сфери компетенції Міністерства фінансів України, що дає можливість службі кожного разу перекладати відповідальність за неякісні та хибні норми податкового законодавства на уряд і Верховну Раду України [14, с. 105].

Крім того, важливою умовою забезпечення процесу модернізації податкової політики країни є підготовка висококваліфікованого кадрового забезпечення, адже саме кадровий ресурс є дієвою силою якісних змін. Тому створення ефективної системи підвищення кваліфікації кадрів податкової служби є одним із пріоритетних напрямів її подальшого реформування.

Таким чином, для забезпечення розвитку та модернізації податкової політики України необхідно реалізувати такі заходи:

- ✦ створення передбачуваної та збалансованої бюджетної та податкової політики, спрямованої на реалізацію пріоритетів економічного розвитку;
- ✦ забезпечення передбачуваності реформ, поінформованість громадян і бізнесу в діях влади;
- ✦ покращення якості надання державних послуг;
- ✦ посилення контролю за витратами бюджету;
- ✦ повноцінна реалізація принципу прозорості та відкритості бюджетного процесу;
- ✦ забезпечення ефективного управління державним боргом;
- ✦ зниження фіскальних ризиків тощо.

ВИСНОВКИ

Здійснивши оцінку сучасного стану реалізації податкової політики, бачимо, що податкові надхо-

дження відіграють вирішальну роль у формуванні бюджетів різних рівнів, що свідчить про практичну реалізацію функції податкової політики в забезпеченні формування фінансових ресурсів.

Сучасними проблемами здійснення податкової політики в Україні залишаються:

- ✦ складність і суперечливість податкового законодавства, внесення частих і численних змін до Податкового Кодексу України, що порушує принцип стабільності податкового законодавства;
- ✦ надмірне та нерівномірне податкове навантаження на платників податків, що не стимулює до розвитку підприємницької та іншої діяльності;
- ✦ конфлікти між контролюючими органами у сфері оподаткування та платниками податків;
- ✦ тінізація економіки через уникнення оподаткування.

Подолання цих проблем є необхідною умовою для успішного досягнення поставленої мети – реформування податкової політики держави.

Для реалізації пріоритетів розвитку податкової політики необхідно здійснити комплекс стимулюючих заходів, які передбачають:

- ✦ зниження податкового тиску;
- ✦ стимулювання інноваційної діяльності;
- ✦ сприяння розвитку малого підприємництва;
- ✦ підвищення фіскальної ефективності податків за рахунок розширення податкової бази;
- ✦ поліпшення адміністрування;
- ✦ зменшення масштабів ухилення від сплати податків тощо.

Формування податкової системи та розробка податкової політики не можуть бути спонтанними непрогнозованими процесами, оскільки контроль з боку держави має забезпечити вдосконалення такого складного продукту еволюції, як податкова система, яка зумовлює необхідність регулювання незалежно від об'єктивних чинників податкової політики. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Налоги и налогообложение : учебник / под ред. Д. Г. Черника, Л. П. Павловой. М. : Инфра-М, 2001. 508 с.
2. Податкова політика: теорія, методологія, інструментарій : навч. посіб. / під ред. Ю. Б. Іванова та І. А. Майбурова. Харків : ВД «ІНЖЕК», 2010. 1028 с.
3. Юрій С. І., Крисоватий А. І., Кошук А. І. Сучасні тенденції розвитку європейського оподаткування та новітня парадигма податкової політики в Україні : монографія. Тернопіль : ТНЕУ, 2010. 292 с.
4. Гомон М. В. Податкова політика держави та принципи її формування. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2016. Вип. 11. С. 673–676. URL: <http://global-national.in.ua/archive/11-2016/141.pdf>

5. Kuzheliev M. Financial resources of public sector of economy in ensuring realization of financial policy of the country // Association agreement: driving integrational changes: collective monograph / edited by R. Iserman, M. Dei, O. Rudenko, Y. Tsekhmister, V. Lunov. Accent Graphics Communications Chicago, Illinois, USA, 2019. P. 374–385.
6. Кужелев М. О., Житар М. О. Особливості формування державної фінансової політики в умовах європейської інтеграції України. *Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України*. 2015. № 2. С. 154–163. URL: http://ir.nusta.edu.ua/jspui/bitstream/doc/3200/1/3422_IR.pdf
7. Реформування податкової системи України: сучасні виклики та орієнтири : монографія / за заг. ред. П. В. Пашка, Л. Л. Тарангул. Київ : Новий друк, 2015. 570 с.
8. Офіційний сайт Державної казначейської служби України. URL: <https://www.treasury.gov.ua/ua>
9. Бугай Т. В., Нечипоренко А. В. Податкові надходження у системі доходів Державного бюджету України // Реформування податкової системи України відповідно до європейських стандартів : зб. матер. наук.-практ. конференції (м. Ірпінь, 18 грудня 2012 р.). Ірпінь : НУДПСУ, 2012. –С. 43–46.
10. Нечипоренко А. В. Роль бюджетної політики на сучасному етапі економічного розвитку України // Актуальні економічні, фінансові та правові питання в умовах євроінтеграції та глобальної конкуренції : зб. матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Ірпінь, 26–27 лютого 2019 р.). Ірпінь : Університет ДФС України, 2019. С. 90–93.
11. Третьякова О. В. Вплив податкової політики на економічний стан та подальший розвиток країни. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки»*. 2014. Вип. 5. Ч. 4. С. 147–149. URL: http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_05/247.pdf
12. Першко Л. О., Козлов В. Г. Проблеми формування податкової політики в Україні // Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції «Основні напрями удосконалення бухгалтерського обліку, аудиту та оподаткування в умовах євроінтеграції» (м. Харків, 15 травня 2020 р.). Харків : ХНТУСГ, 2020. С. 170–173. URL: <http://dspace.khntusg.com.ua/bitstream/123456789/13662/1/60.pdf>
13. Норт Д. Інституції, інституційна зміна та функціонування економіки. Київ : Основи, 2000. 198 с.
14. Желай О. В. Інституціональне забезпечення координованої реалізації податкової політики на сучасному етапі розвитку українського суспільства. *Економіка, управління та адміністрування*. 2020. № 1. С. 104–107. DOI: [https://doi.org/10.26642/ema-2020-1\(91\)-104-107](https://doi.org/10.26642/ema-2020-1(91)-104-107)
15. Балаба А. Г., Кожевніков Р. К. Нова сучасна стратегія податкової політики України // Управління публічними фінансами та проблеми забезпечення національної економічної безпеки : збірник тез Міжнародного податкового конгресу (м. Ірпінь, 3 грудня 2020 р.). Ірпінь : УДФСУ, 2020. С. 940–943.

REFERENCES

- Balaba, A. H., and Kozhevnikov, R. K. "Nova suchasna stratehiia podatkovoi polityky Ukrainy" [New Modern Strategy of Tax Policy of Ukraine]. *Upravlinnia publichnymy finansamy ta problemy zabezpechennia natsionalnoi ekonomichnoi bezpeky*. Irpin: UDFSU, 2020. 940-943.
- Buhai, T. V., and Nechyporenko, A. V. "Podatkovi nadkhodzhennia u systemi dokhodiv Derzhavnoho bidzhetu Ukrainy" [Tax Revenues in the System of Revenues of the State Budget of Ukraine]. *Reformuvannia podatkovoi systemy Ukrainy vidpovidno do yevropeiskykh standartiv*. Irpin: NUDPSU, 2012. 43-46.
- Homon, M. V. "Podatkova polityka derzhavy ta pryntsypy yii formuvannia" [State Tax Policy and the Principles of Its Formation]. *Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky*, is. 11 (2016): 673-676. <http://global-national.in.ua/archive/11-2016/141.pdf>
- Kuzheliev, M. "Financial resources of public sector of economy in ensuring realization of financial policy of the country". In *Association agreement: driving integrational changes*, 374-385. Illinois, USA: Accent Graphics Communications Chicago, 2019.
- Kuzheliev, M. O., and Zhytar, M. O. "Osoblyvosti formuvannia derzhavnoi finansovoi polityky v umovakh yevropeiskoi intehratsii Ukrainy" [Characteristics of Formation of the State Financial Policies in the Conditions of European Integration of Ukraine]. *Zbirnyk naukovykh prats Natsionalnoho universytetu derzhavnoi podatkovoi sluzhby Ukrainy*, no. 2 (2015): 154-163. http://ir.nusta.edu.ua/jspui/bitstream/doc/3200/1/3422_IR.pdf
- Nalogi i nalogooblozheniye* [Taxes and Taxation]. Moscow: Infra-M, 2001.
- Nechyporenko, A. V. "Rol bidzhetnoi polityky na suchasnomu etapi ekonomichnoho rozvytku Ukrainy" [The Role of Budget Policy at the Present Stage of Economic Development of Ukraine]. *Aktualni ekonomichni, finansovi ta pravovi pytannia v umovakh yevrointehratsii ta hlobalnoi konkurentsii*. Irpin: Universytet DFS Ukrainy, 2019. 90-93.
- Nort, D. *Instytutsii, instytutsiina zmina ta funktsionuvannia ekonomiky* [Institutions, Institutional Change and the Functioning of the Economy]. Kyiv: Osnovy, 2000.
- Ofitsiinyi sait Derzhavnoi kaznacheiskoi sluzhby Ukrainy. <https://www.treasury.gov.ua/ua>
- Pershko, L. O., and Kozlov, V. H. "Problemy formuvannia podatkovoi polityky v Ukraini" [Problems of Tax Policy Formation in Ukraine]. *Osnovni napriamy udoskonalennia bukhhalterskoho obliku, audytu ta opodatkuvannia v umovakh yevrointehratsii*. 2020. <http://dspace.khntusg.com.ua/bitstream/123456789/13662/1/60.pdf>
- Podatkova polityka: teoriia, metodolohiia, instrumentarii* [Tax Policy: Theory, Methodology, Tools]. Kharkiv: VD «INZhEK», 2010.
- Reformuvannia podatkovoi systemy Ukrainy: suchasni vyklyky ta oriientyry* [Reforming the Tax System of Ukraine: Current Challenges and Guidelines]. Kyiv: Novyi druk, 2015.
- Tretiakova, O. V. "Vplyv podatkovoi polityky na ekonomichni stan ta podalshyi rozvytok krainy" [Influence of Tax Politics Is on Economic Statute and Further Development of Country]. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu. Seriiia «Ekonomichni nauky»*,

is. 5, part 4 (2014): 147-149. http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_05/247.pdf

Yurii, S. I., Krysovatiy, A. I., and Koshchuk, A. I. *Suchasni tendentsii rozvytku yevropeiskoho opodatkovannia ta novitnia paradyhma podatkovoi polityky v Ukraini* [Current Trends in European Taxation and the Latest Paradigm of Tax Policy in Ukraine.]. Ternopil: TNEU, 2010.

Zhelai, O. V. "Instytutsionalne zabezpechennia koordynovanoi realizatsii podatkovoi polityky na suchasnomu etapi rozvytku ukrainskoho suspilstva" [Institutional Support for the Coordinated Implementation of Tax Policy at the Present Stage of Development of Ukrainian Society]. *Ekonomika, upravlinnia ta administruvannia*, no. 1 (2020): 104-107. DOI: [https://doi.org/10.26642/ema-2020-1\(91\)-104-107](https://doi.org/10.26642/ema-2020-1(91)-104-107)

УДК 336:620,92(477)
JEL: H59; P48; Q42

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІДНОВЛЮВАЛЬНОЇ ЕНЕРГЕТИКИ ТА ЗАХОДІВ З ЕНЕРГОЕФЕКТИВНОСТІ В УКРАЇНІ

©2021 ЛІТВІНЕНКО А. В.

УДК 336:620,92(477)
JEL: H59; P48; Q42

Літвіненко А. В. Фінансове забезпечення відновлювальної енергетики та заходів з енергоефективності в Україні

У статті досліджено основні інструменти фінансового забезпечення розвитку відновлювальної енергетики та заходи з енергоефективності в Україні, а саме: «зелений» тариф, «теплі» кредити, ЕСКО-договори, гранти Державного фонду енергоефективності. Розглянуто перспективу запровадження «зелених» облігацій, зокрема формування необхідної нормативно-правової бази для використання даного фінансового інструменту. Охарактеризовано енергобаланс України в розрізі генерації енергії з традиційних та альтернативних джерел. Проаналізовано динаміку зростання генерації з відновлювальних джерел і фактори, які вплинули на зростання. Розглянуто переваги фінансування розвитку відновлювальної енергетики й енергозбереження на макроекономічному та мікроекономічному рівнях. Підкреслено значення нарощення виробництва енергії з відновлювальних джерел і впровадження енергоефективних заходів у побутовому та виробничому секторах економіки для енергетичної безпеки України. Досліджено причини виникнення кризи неплатежів за вироблену альтернативну енергетику на українському енергоринку та негативні наслідки даної кризи для банківського сектора України. Детально розглянуто використання інструментів фінансування для впровадження енергоефективних заходів. Обґрунтовано формування збалансованого механізму фінансового забезпечення для недопущення появи дестабілізуючих факторів у національній економіці, а також для «зеленого» переходу в енергетичній сфері.

Ключові слова: енергоефективність, енергозбереження, фінансове забезпечення, «зелений» кредит, «зелений» тариф, відновлювальна енергетика.

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2021-5-354-358>

Рис.: 1. Табл.: 3. Бібл.: 11.

Літвіненко Артем Вікторович – аспірант кафедри фінансів, банківської справи та страхування, Сумський державний університет (вул. Римсько-го-Корсакова, 2, Суми, 40007, Україна)

E-mail: a.litvinenko@uabs.sumdu.edu.ua

UDC 336:620,92(477)
JEL: H59; P48; Q42

Litvinenko A. V. Financial Support of Renewable Energy and Energy Efficiency Measures in Ukraine

The article examines the main instruments of financial support for the development of renewable energy and energy efficiency measures in Ukraine, such as "green" tariff, "warm" loans, ESCO agreements, grants from the State Energy Efficiency Fund. The prospect of introducing "green" bonds, in particular the formation of the necessary regulatory framework for the use of this financial instrument. The energy balance of Ukraine in the context of energy generation from traditional and alternative sources is characterized. The dynamics of growth of generation from renewable sources and the factors that influenced growth are analyzed. The advantages of financing the development of renewable energy and energy saving at the macroeconomic and microeconomic levels are considered. The importance of increasing the production of energy from renewable sources and the introduction of energy efficiency measures in the domestic and industrial sectors of the economy for the energy security of Ukraine is underlined. The causes of the crisis of non-payment for alternative energy produced on the Ukrainian energy market and the negative consequences of this crisis for the banking sector of Ukraine are studied. The use of financing instruments for the implementation of energy efficiency measures is considered in detail. The formation of a balanced financial support mechanism to prevent the emergence of destabilizing factors in the national economy, as well as for a "green" transition in the energy sector is substantiated.

Keywords: energy efficiency, energy-saving, financial support, "green" credit, "green" tariff, renewable energy.

Fig.: 1. Tabl.: 3. Bibl.: 11.

Litvinenko Artem V. – Postgraduate Student of the Department of Finance, Banking and Insurance, Sumy State University (2 Rymskoho-Korsakova Str., Sumy, 40007, Ukraine)

E-mail: a.litvinenko@uabs.sumdu.edu.ua

Після проголошення незалежності України у 1991 р. почала формуватися національна економіка країни. Для пострадянської економічної моделі України був характерний високий рівень ресурсомісткості й енергоемності. Дані фактори в

поєднанні з неефективним управлінням негативно вплинули на національну економіку, як наслідок – у багатьох сферах вона стала неконкурентною. Так, за статистичними даними, частка ВВП України у світовому ВВП знизилась з 1,3% у 1991 р. до 0,17%